Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES ELEANORAS ŠARPSTONES
[*ELEANOR SHARPSTON*] SECINĀJUMI,
sniegti 2015. gada 19. novembrī [1]

Lieta C-377/14

Ernst Georg Radlinger ,
Helena Radlingerová
pret
FINWAY a.s.

(Krajský soud v Praze (Prāgas apgabaltiesa, Čehijas Republika) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Direktīva 93/13/EK — Direktīva 2008/48/EK — Maksātnespējas procesu reglamentējošās valsts procesuālās normas — Valsts tiesas pienākums pēc savas iniciatīvas maksātnespējas procesā izskatīt ar ES patērētāju aizsardzības tiesību aktiem saistītus jautājumus — "Kredīta kopsummas" nozīme — Gada procentu likmes aprēķināšana — Negodīgi noteikumi patēriņa kredītlīgumos — Sodu noteikumu negodīguma vērtējums — Kumulatīva negodīguma konstatēšanas sekas

1. Pamatlieta attiecas uz parādnieku iesniegtu pieteikumu ar lūgumu lietā saistībā ar maksātnespējas procesu [2]. Parādi, kuru rezultātā tika uzsākts šis process, radās tādēļ, ka parādnieki nespēja pildīt savas saistības saskaņā ar patēriņa kredītlīgumu. Šajā lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu *Krajský soud v Praze* (Prāgas apgabaltiesa) lūdz norādījumus par to, vai ar ES tiesību aktiem ir saderīgas šādu tiesvedību reglamentējošās valsts procesuālās normas, kuras tiesai liedz izskatīt, vai parādnieki gūst labumu no patērētāju aizsardzības normām Direktīvā 93/13 [3] un Direktīvā 2008/48 [4]. Būtībā iesniedzējtiesa vēlas zināt, kādā apmērā tai ir pienākums pārbaudīt šos noteikumus *ex officio*, vai tās vērtējumā jāņem vērā kreditoru pienākums sniegt informāciju saskaņā ar Direktīvu 2008/48, kā saistībā ar Direktīvu 93/13 ir jāvērtē soda naudas saskaņā ar kredītlīgumu un kādiem rezultātiem jāizriet no konstatējuma, ka šādas soda naudas kumulatīvi ir negodīgas.

Eiropas Savienības tiesību akti

Direktīva 93/13

2. Direktīva 93/13 attiecas uz negodīgiem noteikumiem līgumos, ko slēdz starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju [5]. Direktīvas 93/13 mērķis tai skaitā ir nodrošināt, lai ar patērētājiem noslēgtos līgumos nebūtu negodīgu noteikumu, un aizsargāt patērētājus pret pārdevēja vai piegādātāja pilnvaru ļaunprātīgu izmantošanu, it īpaši attiecībā uz vienpusējiem standartlīgumiem un būtisku

1 — Oriģinālvaloda – angļu.

2 — Manā izpratnē izteiciens "pieteikums ar lūgumu" Čehijas tiesību aktos nozīmē maksātnespējas procesa gaitā iesniegtu pieteikumu, par kuru jāizlemj tiesai saistībā ar šo procesu.

3 — Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 25. lpp.).

4 — Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Direktīva 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK (OV L 133, 66. lpp.).

5 — 1. panta 1. punkts.

tiesību negodīgu izslēgšanu no līgumiem[6]. Līguma noteikumu, par kuru nav bijis atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, "ja, pretēji prasībai pēc godprātības, tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam"[7]. Iepriekš izstrādāti noteikumi, kurus patērētājam nav bijusi iespēja iespaidot, vienmēr ir jāuzskata "par atsevišķi neapspriestiem" 3. panta 1. punkta izpratnē[8]. Direktīvas 93/13 pielikumā ir indikatīvs un nepilnīgs saraksts ar noteikumiem, kuri var tikt uzskatīti par negodīgiem[9], ieskaitot tos, kuru mērķis vai sekas ir pieprasīt patērētājam, kurš nespēj izpildīt savas saistības, maksāt neproporcionāli lielu kompensāciju[10].

3. Līguma noteikuma negodīgumu novērtē, "ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs"[11].

4. Dalībvalstīm tiesību aktos, kuros tiek transponēta Direktīva 93/13, ir jānodrošina, ka "negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums pie tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem"[12].

5. Dalībvalstīm ir arī pienākums nodrošināt, ka "patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos"[13].

Direktīva 2008/48

6. Direktīvā 2008/48[14] ir saskaņoti daži dalībvalstu normatīvo aktu un administratīvo procedūru aspekti saistībā ar līgumiem, kas attiecas uz patēriņa kredītu[15]. Šīs direktīvas preambulas 10. apsvērumā ir paskaidrots, ka, lai gan Direktīvā 2008/48 ir skaidri noteikta tās darbības joma, tomēr dalībvalstis atbilstīgi ES tiesību aktiem var tās noteikumus piemērot attiecībā uz jautājumiem, kas neietilpst tās darbības jomā. Šeit būtiski ir turpmāk norādītie Direktīvas 2008/48 mērķi: izveidot pārredzamāku un efektīvāku patēriņa kredītu tirgu iekšējā tirgus ietvaros[16]; panākt pilnīgu saskaņošanu, vienlaicīgi nodrošinot augstu un līdzvērtīgu patērētāju aizsardzības līmeni visā Eiropas Savienībā[17]; nodrošināt, ka kredītlīgumos tiek ietverta skaidri un lakoniski izklāstīta visa nepieciešamā informācija, lai patērētāji varētu pieņemt lēmumu, zinot visus faktus, un ļaujot tiem apzināties savas tiesības un pienākumus saskaņā ar kredītlīgumu, un [nodrošināt], ka patērētājiem visā Eiropas Savienībā ir informācija, kas attiecas uz piemērotajām gada procentu likmēm ("GPL"), ļaujot tiem salīdzināt šīs likmes[18].

6 — Direktīvas 93/13 preambulas ceturtais un devītais apsvērums.

7 — 3. panta 1. punkts.

8 — 3. panta 2. punkts.

9 — 3. panta 3. punkts.

10 — Pielikuma 1. punkta e) apakšpunkts.

11 — 4. panta 1. punkts.

12 — 6. panta 1. punkts.

13 — 7. panta 1. punkts.

14 — Direktīva 2008/48 vēlāk tika grozīta ar Komisijas 2011. gada 14. novembra Direktīvu 2011/90/ES, **ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2008/48/EK I pielikuma II daļu, nosakot papildu pieņēmumus gada procentu likmes aprēķināšanai** (OV L 296, 35. lpp.). Tomēr Direktīva 2011/90 stājās spēkā pēc datuma, kad tika noslēgts šis patēriņa kredītlīgums.

15 — 1. pants.

16 — 6. un 7. apsvērums.

17 — 9. apsvērums.

18 — 19. un 31. apsvērums.

7. Direktīva 2008/48 attiecas uz patēriņa kredītlīgumiem [19]. Tomēr no šīs direktīvas darbības jomas ir īpaši izslēgti līgumi, "kas ir nodrošināti ar hipotēku vai citu pielīdzināmu nodrošinājumu, ko parasti izmanto dalībvalstī attiecībā uz nekustamo īpašumu, vai kas ir nodrošināti ar tiesībām saistībā ar nekustamo īpašumu" [20].

8. Būtiskas ir šādas 3. pantā minētās definīcijas:

"(c) "kredītlīgums" ir līgums, ar ko kreditors piešķir vai apsola piešķirt patērētājam kredītu atlikta maksājuma, aizdevuma vai citas tamlīdzīgas finansiālas vienošanās veidā [..]

(g) "kredīta kopējās izmaksas patērētājam" ir visas izmaksas, tostarp procenti, komisijas nauda, nodokļi un jebkādi citi maksājumi, kas patērētājam jāmaksā saistībā ar kredītlīgumu un kas ir kreditoram zināmi [..]

(h) "kopējā summa, kas jāmaksā patērētājam" ir kopējā kredīta kopsumma un kredīta kopējās izmaksas patērētājam;

(i) "gada procentu likme" [turpmāk tekstā – "GPL"] ir kredīta kopējās izmaksas patērētājam, kas ir izteiktas ikgadējos procentos no kredīta kopsummas, attiecīgajā gadījumā iekļaujot izmaksas atbilstīgi 19. panta 2. punktam [[21]];

[..]

(l) "kredīta kopsumma" ir maksimālā kopsumma, kas pieejama saskaņā ar kredītlīgumu;

[..]."

9. Direktīvas 5. pantā ir noteikts pienākums nodrošināt patērētājus ar informāciju pirms kredītlīguma noslēgšanas. Lai gan šis noteikums kā tāds netiek izskatīts šajā lietā, tajā izklāstītā informācija ir atspoguļota kredītlīgumos obligāti iekļaujamās informācijas sarakstā 10. pantā, kur tiek pieprasīts kredītlīgumus sagatavot papīra formā vai izmantojot citu pastāvīgu informācijas nesēju. Visām līgumslēdzējām pusēm ir jāsaņem kredītlīguma eksemplārs [22]. Direktīvas 10. panta 2. punktā ir uzskaitītas 22 informācijas pozīcijas, kas jebkurā kredītlīgumā ir skaidri un lakoniski jānorāda. Šajā sarakstā ir ietverti "kredīta kopsumma un kredīta izņemšanas noteikumi" [23].

10. Ciktāl Direktīvā 2008/48 ir saskaņoti patēriņa kredītlīgumi, dalībvalstīm ir aizliegts ieviest atšķirīgus noteikumus un aizliegts ļaut patērētājiem atteikties no tiesībām, kas viņiem piešķirtas ar valstu tiesību aktiem, ar kuriem īsteno šo direktīvu vai kuri atbilst šai direktīvai [24].

11. Dalībvalstīm ir jāparedz efektīvas, samērīgas un preventīvas sankcijas, lai īstenotu Direktīvu 2008/48 [25].

19 — 2. panta 1. punkts.

20 — 2. panta 2. punkta a) apakšpunkts.

21 — 19. panta 1. punktā ir paredzēts, ka GPL aprēķina saskaņā ar formulu, kas izklāstīta I pielikuma I daļā, bet 19. panta 2. punktā ir norādīts, ka, lai aprēķinātu GPL, nosaka kredīta kopējās izmaksas, izņemot noteiktas kredīta kopējās izmaksas, kas patērētājam jāmaksā, bet ieskaitot noteiktas izmaksas. Sīkāka informācija par šīm maksām un izmaksām nav būtiska šajā lietā, tādēļ šeit neesmu to izklāstījusi.

22 — 10. panta 1. punkts.

23 — 10. panta 2. punkta d) apakšpunkts. Termins "kredīta izņemšana" nav definēts Direktīvā 2008/48. Definīcijā saīsinātajā Oksfordas angļu valodas vārdnīcā ir iekļauts: "Naudas saņemšanas darbība, izmantojot aizdevumus; aizņēmums". Dažkārt to saprot arī kā atsauci uz situāciju, kad aizdevums ir pieejams un aizņēmējam ir pieejami līdzekļi vairākās daļās.

24 — 22. panta 1. un 2. punkts.

25 — 23. pants.

Valsts tiesību akti

Maksātnespējas process

12. Iesniedzējtiesa paskaidro, ka valsts maksātnespējas procesu reglamentējošās tiesību normas tiek piemērotas šādi.

13. Indivīds ir maksātnespējīgs, ja viņš nespēj izpildīt savas finanšu saistības vairāk nekā 30 dienu laikā pēc tam, kad jāveic maksājums. Parādnieks, kurš nav komersants, var iesniegt pieteikumu maksātnespējas tiesā, lai maksātnespējas statusu pārskatītu un atrisinātu ar parādu dzēšanu. Šādā procesā maksātnespējas tiesa nevar pārbaudīt reģistrēto prasījumu pamatotību, apmēru vai klasificēšanu atbilstoši to apmierināšanas secībai, pat ja rodas jautājumi, kas ir regulēti Direktīvā 93/13 vai 2008/48, ja vien šos prasījumus neapstrīd maksātnespējas administrators, cits kreditors vai, izņēmuma kārtā, pats parādnieks. Attiecīgajam procesa dalībniekam maksātnespējas tiesā par to ir jāiesniedz pieteikums ar lūgumu.

14. Ja maksātnespējas tiesa ir apstiprinājusi, ka maksātnespēja tiek atrisināta ar parādu dzēšanu, parādnieks var iesniegt pieteikumu ar lūgumu. Ja šis pieteikums attiecas uz izpildāmiem nenodrošinātiem prasījumiem, maksātnespējas tiesa var izskatīt šo pieteikumu. Tomēr, to darot, maksātnespējas tiesas vērtējums ir ierobežots ar to, vai šis prasījums nav zaudējis spēku, vai nav iestājies noilgums [26]. Saskaņā ar valsts procesuālo tiesisko regulējumu maksātnespējas tiesai nav atļauts izpētīt pieteikuma ar lūgumu būtību, ciktāl tas attiecas uz nodrošinātajiem prasījumiem [27].

Patērētāju tiesības un patēriņa kredīti

15. Iesniedzējtiesa norāda, ka nav spēkā neviens tiesību akts, kura saturs vai mērķis ir pārkāpt vai apiet tiesību aktus vai kas ir pretrunā vispārpieņemtiem morāles principiem.

16. Patēriņa kredītlīgumiem ir jābūt rakstveidā, un kreditoram ir jāiekļauj *inter alia* informācija par kredīta kopsummu un maksājamo GPL. Šo prasību neievērošana nepadara kredītlīgumu pilnībā spēkā neesošu [28]. Tomēr, ja patērētājs izmanto šo faktu pret kreditoru, tiek uzskatīts, ka procenti par kredītlīgumu ir jāmaksā, sākot no tā noslēgšanas datuma ar tajā laikā piemērojamo Čehijas Nacionālās bankas publicēto diskonta likmi, un jebkuras citas vienošanās par maksājumiem kredītlīgumā tiek uzskatītas par spēkā neesošām [29].

17. Nav spēkā tādas vienošanās patēriņa līgumos, kas, pārkāpjot labticības prasību, rada ievērojamu nelīdzsvarotību līgumslēdzēju pušu tiesībās un pienākumos par sliktu patērētājam [30].

26 — Šāds prasījums tiek izskatīts tāpat kā tad, ja prasījumu apstrīdētu maksātnespējas administrators (Likuma Nr. 182/2006 par maksātnespēju un tās veidiem, kurā grozījumi izdarīti ar Likumu Nr. 185/2013 (turpmāk tekstā – "Maksātnespējas likums") 410. panta 2. un 3. punkts).

27 — Maksātnespējas likuma 160. panta 4. punkts.

28 — Likuma Nr. 145/2010 par patēriņa kredītlīgumiem 6. panta 1. punkts un šī likuma 3. pielikums.

29 — Likuma par patēriņa kredītlīgumiem 8. pants.

30 — Civilkodeksa 55. panta 2. punkts un 56. pants.

Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

18. 2011. gada 29. augustā *Ernst Radlinger* un *Helena Radlingerová* (turpmāk tekstā – "Radlingeri", "patērētāji" vai "parādnieki") noslēdza patēriņa kredītlīgumu ar *Smart Hypo* (turpmāk tekstā – "aizdevējs"). Saskaņā ar šo līgumu *Smart Hypo* izsniedza aizdevumu CZK 1 170 000 (EUR 43 205) apmērā [31]. No savas puses Radlingeri piekrita atmaksāt summu CZK 2 958 000 (EUR 109 231) apmērā 120 ikmēneša iemaksās pa CZK 24 375 (EUR 900), kas maksājamas katra mēneša 20. datumā (izņemot pirmo iemaksu, kas bija jāsamaksā 2011. gada 31. augustā, un izmaksas CZK 33 000 apmērā: šīs summas tika atskaitītas no aizņēmuma pamatsummas). Summu CZK 2 958 000 veidoja: i) pamatparāds CZK 1 170 000; ii) iekasētie procenti ar likmi 10 % gadā no pamatparāda kredītlīguma darbības laikā (arī CZK 1 170 000 apmērā); iii) maksājumi aizdevējam CZK 585 000 apmērā (EUR 21 602), un iv) iepriekš minētās izmaksas [32]. No maksājumu plāna saskaņā ar šo līgumu izrietēja, ka Radlingeru veiktā atmaksa būtībā tiktu novirzīta aizdevēja izmaksu, procentu un maksājumu samaksai no 2011. gada 31. augusta līdz 2017. gada 20. jūlijam. Pamatsummu viņi sāktu maksāt, tikai sākot no 73. ikmēneša maksājuma. GPL tika noteikta 28,9 % apmērā [33].

19. Tai pašā laikā Radlingeri piekrita nodrošināt aizdevumu šādi: i) ar hipotēku uz ģimenes māju un savu zemi; ii) ar apdrošināšanas segumu šim īpašumam, atbilstoši kuram, ja notiek apdrošināšanas gadījums, tad visas saņemamās summas būtu maksājamas tieši aizdevējam; iii) noformējot notariālo aktu, kurā iekļauts noteikums par parāda tūlītēju izpildāmību.

20. Papildus likumā noteiktajiem kavējuma procentiem Radlingeri kredītlīgumā apņēmās samaksāt aizdevējam līgumsodu 0,2 % apmērā no pamatparāda summas par katru šīs summas, maksājumu aizdevējam vai procentu samaksas kavējuma dienu vai dienas daļu. Gadījumā, ja saistību izpilde tiktu aizkavēta ilgāk nekā vienu mēnesi, viņi piekrita maksāt arī vienotu līgumsodu CZK 117 000 (EUR 4320) apmērā un vienreizēju maksājumu CZK 50 000 (EUR 1846) par aizdevēja izmaksām parāda summas atgūšanai, kurās nebija ietvertas šķīrējtiesas izmaksas vai ar tiesvedību vai juridisko pārstāvību saistītās izmaksas [34].

21. Ja Radlingeri neizpildītu maksājumu saistības vai aizdevējs atklātu, ka viņi ir snieguši nepatiesu vai būtiski maldinošu informāciju vai nav snieguši kredīta piemērošanai būtisku informāciju, tad aizdevējs varēja pieprasīt tūlīt samaksāt pamatparāda summu un ar to saistītās kredītlīgumā noteiktās izmaksas. Turklāt bija jāmaksā līgumsods un likumiskie procenti.

22. 2011. gada 27. septembrī aizdevējs paziņoja Radlingeriem, ka tam ir kļuvis zināms, ka viņi ir noklusējuši informāciju ar norādi, ka viņu īpašumam iepriekš bijis piemērots izpildes rīkojums. Šis rīkojums bija par summu CZK 4285 (EUR 158). Tomēr, pamatojoties uz to, aizdevējs pieprasīja tūlīt samaksāt parādu pilnā apmērā. 2012. gada 19. novembra vēstulē aizdevējs atkārtoja savu prasību, norādot, ka Radlingeru maksājumi saskaņā ar kredītlīgumu ir bijuši neregulāri un novēloti. Tomēr, atbilstoši iesniedzējtiesas paziņotajam, līdz 2012. gada decembrim Radlingeri pildīja savas saistības.

23. *FINWAY a.s.* (turpmāk tekstā – "*FINWAY*" vai "kreditors"), kas ir atbildētājs pamatlietā, vēlāk pārņēma šos prasījumus no *Smart Hypo*.

31 — Esmu norādījusi aptuvenos *euro* ekvivalentus pēc pašreizējā valūtas maiņas kursa. Manā aritmētikā ir nelielas grūtības ar aprēķiniem. Ja saskaņā ar līgumu bija jāatmaksā 120 x CZK 24 375, tad kopējā atmaksājamā summa bija CZK 2 925 000, tāpēc tajā nebija iekļautas CZK 33 000 (EUR 1219).

32 — Atsaucos uz pozīcijām ii), iii) un iv) kā ar aizdevumu "saistītajām izmaksām".

33 — Iesniedzējtiesai kā vienīgajai tiesai, kas pārbauda faktus, ir jāpārbauda GPL aprēķins. Ņemot vērā iesniedzējtiesas lēmumā norādītās summas un definīcijas Direktīvas 2008/48 3. panta g), h), i) un l) punktā, nesaprotu, kā tiek iegūta GPL 28,9 % apmērā.

34 — Šīs summas kopā tiek minētas kā "līgumsodi".

24. 2013. gada 26. aprīlī iesniedzējtiesa pasludināja Radlingerus par maksātnespējīgiem, iecēla maksātnespējas administratoru un aicināja kreditorus reģistrēt savus prasījumus. 2013. gada 23. maijā saistībā ar maksātnespējas procesu *FINWAY* reģistrēja divus izpildāmus prasījumus. Pirmais bija nodrošinātais prasījums par CZK 3 045 991 (EUR 112 480). Otrais bija nenodrošinātais prasījums CZK 1 359 540 (EUR 50 204) apmērā, kas bija līgumsods 0,2 % dienā par kavētiem maksājumiem no 2011. gada 23. septembra līdz 2013. gada 25. aprīlim.

25. 2013. gada 3. jūlijā tiesvedības izskatīšanas gaitā Radlingeri piekrita, ka šie prasījumi ir izpildāmi, bet apstrīdēja gan nodrošināto, gan nenodrošināto prasījumu summas, pamatojoties uz to, ka sākotnējā kredītlīguma noteikumi bija pretrunā vispārpieņemtajiem morāles principiem. Viņi apgalvoja, ka summa, kas viņiem būtu jāmaksā (CZK 1 496 801 (EUR 55 272,70), ir ievērojami mazāka par *FINWAY* reģistrētajiem prasījumiem. Maksātnespējas administrators neapstrīdēja *FINWAY* prasījumu.

26. Ar 2013. gada 23. jūlija rīkojumu iesniedzējtiesa apstiprināja Radlingeru kopīgu maksātnespēju ar parādu dzēšanu, pamatojoties uz maksājumu grafiku. Nākamajā dienā Radlingeri iesniedza pieteikumu ar lūgumu, kurā viņi lūdza atzīt, ka *FINWAY* reģistrētie prasījumi nav likumīgi, pamatojoties uz to, ka tie ir pretrunā vispārpieņemtajiem morāles principiem.

27. Iesniedzējtiesa norāda, ka maksātnespējas procesu reglamentējošajās valsts tiesību normās tai nav ļauts izskatīt Radlingeru pieteikumu ar lūgumu pēc būtības. Saskaņā ar šīm tiesību normām šādus pieteikumus var iesniegt tikai tad, ja lēmums par parādnieka maksātnespēju ar parādu dzēšanu tiek apstiprināts maksātnespējas tiesā. Šeit valsts tiesību normās Radlingeriem vispār nav atļauts iesniegt pieteikumu ar lūgumu pret nodrošināto prasījumu. Tāpēc šī daļa no pieteikuma būtu jānoraida. Tomēr valsts tiesību normās ir paredzēta iespēja parādniekam iesniegt pieteikumu ar lūgumu attiecībā uz nenodrošināto prasījumu.

28. Lai izlemtu Radlingeru pieteikumu ar lūgumu, *Krajský soud v Praze* (Prāgas apgabaltiesa) lūdz sniegt prejudiciālu nolēmumu attiecībā uz tālāk apkopotajiem jautājumiem:

"1) Vai Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktā un Direktīvas 2008/48 22. panta 2. punktā vai kādos citos ES tiesību aktu noteikumos par patērētāju aizsardzību ir aizliegtas valsts tiesību normas, kas maksātnespējas procesā:

— ļauj tiesai izskatīt prasījumu autentiskumu, apmēru vai klasificēšanu pret parādnieku, kurš ir patērētājs, pamatojoties tikai uz pieteikumu ar lūgumu, ko iesniedzis maksātnespējas procesa administrators, kreditors vai parādnieks?

— ļauj šādam parādniekam pieprasīt tiesā pārbaudīt kreditoru reģistrētos prasījumus: i) tikai tad, ja ir apstiprināta šī parādnieka maksātnespējas atrisināšana ar parādu dzēšanu; ii) tikai attiecībā uz nenodrošinātajiem prasījumiem, un iii) par prasījumiem, kas atzīti par izpildāmiem ar kompetentās iestādes lēmumu, tikai lai apliecinātu, ka prasījums ir zaudējis spēku vai tam iestājies noilgums?

2) Vai maksātnespējas procesā, kas attiecas uz prasījumiem saskaņā ar patēriņa kredītlīgumu, tiesai *ex officio* (pat tad, ja patērētājs nav izteicis nekādus iebildumus) ir jāņem vērā, ka aizdevējs nav sniedzis saskaņā ar Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktu pieprasīto informāciju, un saskaņā ar valsts tiesību aktiem līguma noteikumi jāatzīst par spēkā neesošiem?

Ja atbilde uz pirmo vai otro jautājumu ir apstiprinoša:

3) Vai šo direktīvu noteikumiem ir tieša iedarbība, un vai tie, ņemot vērā, ka *ex officio* pārskatīšana tiesā aizskar horizontālās attiecības starp patērētāju un preču vai pakalpojumu piegādātāju, var tikt piemēroti tieši?

4) Kas ir "kredīta kopsumma" Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā, un kas ir "kredīta izņemšanas summas" formulā GPL aprēķināšanai šīs direktīvas I pielikumā, ja i) kredītlīgumā formāli norādīta maksājamā kredīta summa, bet ii) panākta vienošanās, ka par aizdevēja prasījumiem par komisijas maksu un pirmo kredīta atmaksas iemaksu tiks veikts ieskaits pret šo summu tā, ka ieskaita summas patiesībā nekad netiek samaksātas patērētājam, bet visu laiku paliek aizdevēja rīcībā? Vai šo summu iekļaušana ietekmē aprēķinus?

5) Vai, vērtējot, vai sodu noteikumi nav negodīgi Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē, ir jāapsver visu šādu līguma noteikumu kumulatīvā ietekme, neraugoties uz to, vai kreditors uzstāj, lai tie tiktu pilnībā izpildīti, un vai daži no tiem, vai tikai tie sodi, kas ir vai var tikt faktiski pieprasīti, var tikt uzskatīti par spēkā neesošiem saskaņā ar valsts tiesību aktiem?

6) Ja tiek konstatēts, ka līgumsodi ir negodīgi, vai tad noteikti nav jāpiemēro visi individuālie sodi, kuri (bet tikai tad, ja tie tiek izskatīti kopā) likuši tiesai secināt, ka kompensācijas summa ir nesamērīgi liela Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē, vai tikai daži no tiem (un pēdējā gadījumā – pēc kādiem kritērijiem)?"

29. Rakstveida apsvērumus iesniedza Radlingeri, *FINWAY*, Čehijas Republikas un Polijas valdības un Eiropas Komisija. 2015. gada 15. jūlija tiesas sēdē mutiskos apsvērumus izteica Vācija un Komisija.

Vērtējums

Pirmais jautājums

30. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa vaicā, vai ar ES tiesību aktiem, it īpaši Direktīvu 93/13 un Direktīvu 2008/48, ir saderīgas valsts tiesību normas, kuras reglamentē maksātnespējas procesu, kas saistīts ar parādu, kurš radies no patēriņa kredītlīguma, kurās: i) parādniekam pieprasīts maksātnespējas pamattiesvedībā iesniegt pieteikumu ar lūgumu, lai pārbaudītu prasījumu pamatotību, apmēru vai klasificēšanu; un ii) tiek ierobežotas parādnieka tiesības pieprasīt pārskatīt šos prasījumus. Tas ir saistīts arī ar no tā izrietošo jautājumu, vai šādas tiesību normas ir saderīgas ar līdzvērtības un efektivitātes principiem [35].

31. Sākumā jāņem vērā situācija saistībā ar Direktīvu 93/13, kurā ir noteikta sistēma, kas aizsargā patērētājus un neļauj tiem noteikt pienākumus ar negodīgiem līguma noteikumiem, kā arī pieprasīts dalībvalstīm nodrošināt pienācīgu un efektīvu līdzekļu pastāvēšanu, lai novērstu šādu noteikumu turpmāku izmantošanu patēriņa līgumos [36]. Nav strīda, ka šīs direktīvas izpratnē Radlingeri ir patērētāji, bet aizdevējs ir piegādātājs.

32. Attiecībā uz līdzvērtības principu iesniedzējtiesa nolēmumā par prejudiciālu jautājumu uzdošanu konstatē, ka tiesa, kas izmanto maksātnespējas procesu, ne ar kādu pamatojumu nedrīkst pārbaudīt prasījumu pamatotību, apmēru vai klasificēšanu, ja vien attiecīgā persona – maksātnespējas administrators, kreditors vai (kā šeit) parādnieks – neiesniedz pieteikumu ar lūgumu. Šāda nostāja nav atšķirīga tad, ja maksātnespējas process ir saistīts ar parādiem, kas radušies no patēriņa līguma. Tādējādi Tiesas rīcībā nav informācijas, kas liecinātu, ka valsts procesuālās tiesību normas, kurās

35 — Dalībvalstīm ir jānosaka procesuālās tiesību normas vai nosacījumi, kuros reglamentētas juridiskās prasības, kas paredzētas, lai nodrošinātu ES tiesību aktu piešķirto aizsardzību (nacionālās procesuālās autonomijas princips). Šis princips ir spēkā ar nosacījumu, ka šie noteikumi nav nelabvēlīgāki par tiem, kas reglamentē līdzīgas vietējās prasības (līdzvērtības princips) un nepadara pārmērīgi grūtu ES tiesību aktos patērētājiem piešķirto tiesību īstenošanu (efektivitātes princips); skat., piemēram, spriedumus *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, 46. punkts) un *ERSTE Bank Hungary* (C-32/14, EU:C:2015:637, 51. punkts).

36 — Skat. Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu un 7. pantu. Turklāt skat. rīkojumu *Pohotovosť* (C-76/10, EU:C:2010:685, 41. punkts).

pieprasīts parādniekam iesniegt pieteikumu ar lūgumu – lai, piemēram, apstrīdētu kreditora prasījuma pamatotību, pamatojoties uz to, ka līgums, no kura izriet šis prasījums, nav saderīgs ar ES patērētāju aizsardzības noteikumiem, – ir nelabvēlīgākas par tiesību normām, kurās reglamentētas citas līdzīgas vietējās prasības.

33. Par efektivitātes principu saskaņā ar pastāvīgo judikatūru ir atzīts, ka ikviens gadījums, kad rodas jautājums, vai valsts procesuāla norma nepadara neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtina ES tiesību piemērošanu, ir jāanalizē, ņemot vērā šīs tiesību normas nozīmi visā procesā, tā norisi un tā īpatnības, skatot to kopā dažādās valsts iestādēs [37]. Šajā aspektā attiecīgā gadījumā ir jāņem vērā principi, kas ir valsts tiesību sistēmas pamatā, piemēram, tiesību uz aizstāvību aizsardzība, tiesiskās noteiktības princips un pienācīga tiesvedības norise [38].

34. Vai, ņemot vērā attiecīgos valsts procesuālos noteikumus, maksātnespējas tiesai nav neiespējami vai pārmērīgi grūti izvērtēt no patēriņa kredītlīguma izrietošo prasījumu pamatotību, apmēru vai klasificēšanu un vai šie noteikumi parādniekam, kurš ir patērētājs, pārmērīgi neapgrūtina reģistrētā prasījuma apstrīdēšanu?

35. Iesniedzējtiesa norāda, ka saskaņā ar šiem noteikumiem tai blakus tiesvedībā nav ļauts pārbaudīt pirmā prasījuma (par summu CZK 3 045 991) pamatotību, jo šis prasījums ir nodrošināts. Tā ir tiesīga vērtēt pieteikumu ar lūgumu attiecībā uz otro prasījumu (par summu CZK 1 359 540), jo šis prasījums ir gan izpildāms, gan nenodrošināts. Tomēr minētajai pārbaudei tiek piemēroti stingri ierobežojumi. Šādi nenodrošināti prasījumi var tikt vērtēti, tikai pamatojoties uz to pamatotību, apmēru vai klasificēšanu, kādā tie ir izlemti, un parādniekiem ir ierobežotas iespējas apstrīdēt tos, pamatojoties uz to, ka šis prasījums ir zaudējis spēku vai tam ir iestājies noilgums [39].

36. Šo īpatnību rezultātā parādniekiem Radlingeru situācijā nav iespējams apstrīdēt nodrošinātos prasījumus. It īpaši, ja nodrošinātie prasījumi attiecas uz parādiem, kas izriet no patēriņa kredītlīgumiem, nevar tikt apstrīdēta ne šī prasījuma pamatotība, ne parāda summas aprēķins. Jautājumam par to, vai konkrētais līgums, kura rezultātā radies parāds, ir saderīgs ar ES patērētāju aizsardzības normām, ir būtiska nozīme tieši šo divu aspektu noteikšanā. Ja nav ievērotas patērētāju aizsardzības normas, tad tā rezultātā Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta izpratnē parādu noteicošā līguma noteikumi tiek uzskatīti par negodīgiem un nav patērētājam saistoši. Tomēr tāds valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā tiesai, kurā notiek tiesvedība, neļauj veikt nepieciešamo pārbaudi un neļauj pašam parādniekam celt prasību.

37. Man šķiet, ka tas nav saderīgi ar efektivitātes principu.

38. Attiecībā uz izpildāmiem nenodrošinātajiem prasījumiem šķiet, ka parādniekiem noteikti ir pārmērīgi grūti (ja ne neiespējami) apstrīdēt šādu prasījumu likumību, pamatojoties uz to, ka maksātnespējas parāda (patēriņa līguma) izcelsme nav saderīga ar ES patērētāju aizsardzības noteikumiem. Kaut gan ir taisnība, ka parādnieks var iesniegt pieteikumus ar lūgumu, apstrīdot šādu prasījumu pamatotību, apmēru vai klasificēšanu (pēdējais no minētajiem šeit nešķiet būtiski), viņš to var darīt ar ierobežotiem pamatiem. Attiecīgās valsts tiesiskajā regulējumā nav paredzēta iespēja pašai tiesai pārbaudīt to prasījumu pamatotību vai apmēru, kas izriet no patēriņa kredītlīguma, un

37 — Skat. neseno spriedumu *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 43. punkts un tajā minētā judikatūra). Savos secinājumos šajā lietā piedāvāju formulēt to mazliet citādi: "[..] ir jāņem vērā attiecīgā noteikuma vieta procedūrā un šīs procedūras īpašās iezīmes, skatot tās kopā, valsts iestādēs [..]." Ģenerāladvokātes E. Šarpstones [*E. Sharpston*] secinājumi lietā *Faber* (C-497/13, EU:C:2014:2403, 59. punkts).

38 — Skat. spriedumu *Asturcom Telecomunicaciones* (C-40/08, EU:C:2009:615, 39. punkts un tajā minētā judikatūra).

39 — Skat. iepriekš 12.–14. punktu.

parādnieki var norādīt tikai to, ka izpildāmi nenodrošināti prasījumi ir zaudējuši spēku vai ka tiem ir iestājies noilgums. Man šķiet, ka šie noteikumi patērētājiem, kuri ir parādnieki, faktiski liedz apstrīdēt šādu nenodrošināto prasījumu pamatotību vai apmēru, ja šo prasījumu pamatā ir noteikumi, kas ir īpaši aizliegti Direktīvā 93/13 [40].

39. Tāpēc secinu, ka Direktīva 93/13 ir jāinterpretē tādējādi, ka tajā ir aizliegtas valsts procesuālās normas, piemēram, tādas kā pamatlietā, kurās: i) netiek atļauts maksātnespējas tiesai, izlemjot pieteikumu ar lūgumu, pēc savas iniciatīvas pārbaudīt to izpildāmo nenodrošināto prasījumu pamatotību, apmēru vai klasificēšanu, kas izriet no patēriņa kredītlīguma; ii) netiek atļauts šādai tiesai pēc savas iniciatīvas pārbaudīt nodrošinātā prasījuma tiesiskumu, un iii) parādniekam, kurš ir patērētājs, izpildāmā nenodrošinātā prasījuma apstrīdēšana tiek padarīta neiespējama un/vai pārmērīgi grūta, ja šādi prasījumi izriet no patēriņa kredītlīguma, kaut arī maksātnespējas tiesai ir pieejami šim uzdevumam nepieciešamie tiesiskie un faktiskie elementi.

40. Iesniedzējtiesa lūdz norādījumus arī par to, vai izskatāmais valsts procesuālais tiesiskais regulējums nav pieļauts Direktīvas 2008/48 22. panta 2. punktā. Manuprāt, uz pirmo jautājumu šajā aspektā nav jāatbild. Direktīvas 2008/48 22. panta 2. punktā ir pieprasīts dalībvalstīm nodrošināt, ka patērētāji nevar atteikties no tiesībām, kas viņiem piešķirtas ar valstu tiesību aktiem, ar kuriem tiek īstenota Direktīva 2008/48 vai kuri atbilst šai direktīvai. Šķiet, ka uz šo lietu neattiecas nekas no valsts tiesiskā regulējuma, kas aprakstīts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu un kur reglamentēta patērētāja atteikšanās no savām tiesībām 22. panta 2. punkta izpratnē. Turklāt iesniedzējtiesas sniegtajā faktu izklāstā nav nekādas norādes uz to, ka Radlingeri būtu atteikušies no tiesībām, kas viņiem piešķirtas ar valsts noteikumiem, ar kuriem ieviesta minētā direktīva. No tā izriet, ka Direktīvas 2008/48 22. panta 2. punktam acīmredzami nav nekādas nozīmes attiecībā uz jautājumu, vai izskatāmais valsts tiesiskais regulējums nav pieļaujams atbilstoši līdzvērtības un efektivitātes principiem.

Otrais jautājums

41. Otrajā jautājumā iesniedzējtiesa norāda uz divām problēmām. Pirmkārt, vai valsts tiesām *ex officio* ir jāpārbauda, vai kreditors nav sniedzis Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punktā minēto informāciju, pat tad, ja parādnieks pats neatsaucas uz šo pamatu? Otrkārt, ja kreditors nav sniedzis šādu informāciju, vai kredītlīgums tad nav spēkā atbilstoši valsts tiesību aktu noteikumiem?

42. Pirms tiek izskatīti šie jautājumi, jāatgādina, ka saskaņā ar kredītlīgumu pamatlietā Radlingeri piekrita saņemt nodrošinātu aizdevumu, bet sekojošais maksātnespējas process attiecas uz *diviem prasījumiem*, kas saistīti ar šo parādu. Pirmais prasījums (CZK 3 045 991) ir nodrošināts ar trīs līdzekļiem, tai skaitā nodrošinājumu hipotēkas veidā. Otrais prasījums (CZK 1 359 540) sastāv no līgumsodiem, kas noteikti saskaņā ar kredītlīgumu Radlingeru saistību neizpildes rezultātā.

43. Direktīvas 2008/48 piemērošanas jomā ietilpst pats kredītlīgums, nevis no tā radušies parādi vai kreditora prasījumi. Tomēr ar hipotēku nodrošinātie kredītlīgumi ir īpaši izslēgti no Direktīvas 2008/48 piemērošanas jomas (2. panta 2. punkta a) apakšpunkts). Komisija iesniegumā norāda, ka valsts transponēšanas noteikumu darbības joma ir plašāka nekā Direktīvas 2008/48 2. pantam, jo tie aptver arī ar hipotēku nodrošinātus kredītlīgumus. Šī nostāja nav nesaderīga ar Direktīvas 2008/48 mērķiem. Saskaņā ar ES tiesību aktiem dalībvalstis ir tiesīgas uzturēt spēkā vai ieviest valsts tiesību aktus, kuri atbilst dažiem vai visiem Direktīvas 2008/48 noteikumiem, kas attiecas uz kredītlīgumiem, kuri nav tās piemērošanas jomā [41].

40 — Skat. Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu, interpretējot to kopsakarā ar I pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu.

41 — Skat. Direktīvas 2008/48 preambulas 10. apsvērumu, minēts iepriekš 6. punktā, un spriedumu *SC Volksbank România* (C-602/10, EU:C:2012:443, 40.–43. punkts).

44. Turklāt atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai prejudiciāla nolēmuma procedūrā saskaņā ar LESD 267. pantu iesniedzējtiesas ziņā ir noteikt uzdoto jautājumu vajadzību un piemērotību [42]. Tiesas atteikums atbildēt uz valsts tiesas iesniegtu lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu ir iespējams tikai tad, ja ir acīmredzams, ka prasītajai Savienības tiesību aktu interpretācijai nav nekādas saiknes ar pamatlietas faktiem vai priekšmetu, ja jautājums ir hipotētisks vai arī ja Tiesas rīcībā nav vajadzīgo faktisko un juridisko elementu, lai lietderīgi atbildētu uz tai uzdotajiem jautājumiem [43]. Šajā lietā nav šādas situācijas. Tādējādi vismaz nav acīmredzams, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta interpretācija nevar būt būtiska strīda atrisināšanai pamatlietā attiecībā uz pirmo prasījumu [44].

45. Izskatāmie valsts tiesību akti ir piemērojami saskaņā ar Direktīvu 2008/48, atbilstoši Tiesas interpretācijai.

46. Šajā gadījumā analīzi neietekmē tas, vai kredītlīgums, no kura radies nodrošinātais parāds, neatbilstu Direktīvas 2008/48 piemērošanas jomai, nepastāvot Čehijas Republikas īstenošanas noteikumiem, un tas, vai nenodrošinātos parādus reglamentētu šī direktīva. Tāpēc šos jautājumus ir labāk atstāt atklātus, lai izskatītu tos nākošajā lietā, kur tie ir piemēroti.

47. Turklāt jāpiebilst, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā ir uzskaitītas 22 kredītlīgumā norādāmās informācijas pozīcijas. Jāapsver, vai valsts tiesām ir jāveic *ex officio* izmeklēšana attiecībā uz katru no šīm pozīcijām?

48. Direktīvas 2008/48 leģislatīvajā sistēmā ir paredzēts, ka patērētājiem ir jāsniedz informācija gan pirms kredītlīguma noslēgšanas, gan pašā līgumā [45]. Direktīvas 2008/48 10. pantā ("Kredītlīgumos iekļaujamā informācija") uzskaitītajā informācijā ir atspoguļotas 5. pantā ("Informācija, kas sniedzama pirms līguma noslēgšanas") minētās 19 pozīcijas, un abu noteikumu mērķis ir nodrošināt, lai patērētāji būtu pilnībā informēti [46].

49. Tālāk iesniedzējtiesa lūdz sniegt norādījumus par to, vai valsts tiesām *ex officio* būtu jāpārbauda, vai ir izpildīts 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā norādītais pienākums informēt patērētāju par "kredīta kopsummu un kredīta izņemšanas noteikumiem". Vai valsts tiesai ir jāņem vērā, ka aizdevējs nav sniedzis informāciju, ko iesniedzējtiesa kvalificē kā "pareizo" informāciju par kredīta kopsummu? Izskatāmajā faktiskajā situācijā kredītlīgumā ir paredzēta kredīta summa, kas tiek samaksāta patērētājam, bet saskaņā ar šo līgumu par aizdevēja izmaksām (piemēram, komisijas maksas un pirmās procentu atmaksas iemaksas) ir paredzēts veikt ieskaitu no aizdevuma summas un patērētājam faktiski nekad nav bijušas pieejamas tās summas, ko veido šīs izmaksas. Ja kredīta kopsummā ir ietvertas šādas izmaksas, tad GPL ir mazāka nekā tad, ja šīs izmaksas nav iekļautas faktiski samaksātajā summā [47]. Tādēļ iesniedzējtiesa jautā, vai valsts tiesām ir pienākums *ex officio* pārbaudīt, vai kreditors ir sniedzis informāciju par kredīta kopsummu, kā paredzēts 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā.

50. Šis jautājums ir īpaši būtisks pamatlietas izspriešanai, – ja iesniedzējtiesa konstatēs, ka patērētājs nav bijis informēts par kredīta kopsummu, būs piemērojama cita procentu likme un citi pasākumi tiks uzskatīti par spēkā neesošiem [48].

42 — Spriedums *SC Volksbank România* (C-602/10, EU:C:2012:443, 48. punkts).

43 — Spriedums *SC Volksbank România* (C-602/10, EU:C:2012:443, 49. punkts).

44 — Spriedums *SC Volksbank România* (C-602/10, EU:C:2012:443, 50. punkts) un rīkojums *Pohotovosť* (C-76/10, EU:C:2010:685, 33.–35. punkts).

45 — Skat. iepriekš 9. punktu.

46 — Skat. Direktīvas 2008/48 preambulas 19. un 31. apsvērumu.

47 — Skat. tālāk 59. un nākamos punktus, kur izskatu ceturto jautājumu.

48 — Skat. iepriekš 16. punktu.

51. Tiesa ir vairākkārt nolēmusi, ka valsts tiesām *ex officio* ir jāpiemēro noteikti ES patērētāju aizsardzības tiesību aktu noteikumi. Šādu prasību "pamato apsvērumi, ka šajos tiesību aktos ieviestā aizsardzības sistēma ir balstīta uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar komersantu ir nelabvēlīgākā situācijā gan attiecībā uz iespēju risināt sarunas, gan attiecībā uz informētības līmeni un ka pastāv neapstrīdams risks, ka, it īpaši nezināšanas dēļ, patērētājs var nenorādīt uz tiesību normu, kuras mērķis ir viņu aizsargāt" [49]. Tiesa ir piemērojusi šos principus (piemēram), izvērtējot patērētāja tiesības izmantot tiesiskās aizsardzības līdzekļus pret kredīta devēju saskaņā ar Direktīvas 87/102/EEK 11. panta 2. punktu [50] un saistībā ar patērētāja tiesībām atteikties no līgumiem, kas noslēgti ārpus uzņēmuma telpām [51]. Spriedumā *Faber* [52], kurā radās jautājums par to, vai pārdevējam bija jāsniedz pircējam garantija saskaņā ar pirkuma līgumu saistībā ar automašīnu, iesniedzējtiesa lūdza norādījumus par to, vai tai pēc savas iniciatīvas bija jāpārbauda pircēja kā patērētāja statuss Direktīvas 1999/44/EK 1. panta 2. punkta izpratnē [53], lai gan *F. Faber* nebija norādījusi uz šo statusu valsts tiesvedībā.

52. Manuprāt, šie paši principi var tikt noderīgi piemēroti, lai novērtētu, vai valsts procesuālās normas, piemēram, kā pamatlietā izskatāmās, ES tiesību aktu piemērošanu nepadara neiespējamu vai pārmērīgi grūtu. Citiem vārdiem sakot: vai šīs valsts tiesību normas ir saderīgas ar efektivitātes principu [54]?

53. Kā izriet no iesniedzējtiesas raksturotā valsts maksātnespējas procesu reglamentējošā procesuālā tiesiskā regulējuma, valsts tiesas nevar novērtēt, vai ir ievērota prasība, ka patērētājiem, kuri ir parādnieki, kreditori nodrošina informāciju, kas tiek pieprasīta saskaņā ar 10. panta 2. punkta d) apakšpunktu. Šķiet, ka arī paši Radlingeri nevarēja uzdot šo jautājumu.

54. Patērētājiem 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā norādītā informācija ir vajadzīga: i) lai ļautu viņiem novērtēt, cik viņi maksā par kredītu; ii) lai noteiktu, vai viņi nevar noslēgt labāku darījumu kaut kur citur; un iii) savu personīgo finanšu organizēšanai, lai novērstu tiesībnespēju un neērtības, kas ir saistītas ar maksātnespējas statusu. Šie elementi atbilst Direktīvas 2008/48 mērķiem nodrošināt augstu patērētāju aizsardzības līmeni un izveidot īstu iekšējo tirgu [55]. Informācija, kas attiecas uz kredīta kopsummu, ir būtiska, lai aprēķinātu GPL saskaņā ar patēriņa kredītlīgumu [56]. Patērētājam varbūt ir vēl neatliekami svarīgāki tie noteikumi, kas reglamentē kredīta izņemšanu, – kāds naudas daudzums tam būs pieejams saskaņā ar kredītlīgumu?

55. Ja valsts procesuālais tiesiskais regulējums liedz patērētājam, kurš ir kļuvis par parādnieku, atsaukties uz kreditora informācijas nesniegšanu saskaņā ar 10. panta 2. punkta d) apakšpunktu, tad patērētājam tiek liegta Direktīvas 2008/48 sniegtā aizsardzība.

56. Tas, vai šī informācija tika sniegta šajā procesā, varētu ietekmēt kreditora prasījuma pamatotību, kā arī parādnieka saistību summu. Ja tiesa, kurā notiek tiesvedība, nevar izskatīt šo jautājumu, tā nevar noteikt, vai prasījumi, kas izriet no patēriņa kredītlīguma, atbilst (plašākām) valsts tiesību normām, ar kurām ieviesta Direktīva 2008/48. Tā nevar arī piemērot valsts tiesību normas, kurās noteiktas sankcijas gadījumā, ja kreditors neiesniedz informāciju par kredīta kopsummu un aizdevuma izņemšanu reglamentējošajiem nosacījumiem. Šo valsts tiesību normu rezultātā patērētāja saistības var tikt samazinātas vai pat dzēstas.

49 — Skat. spriedumu *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 42. punkts un tajā minētā judikatūra).

50 — Padomes 1986. gada 22. decembra Direktīva par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz patēriņa kredītu (OV 1987, L 42, 48. lpp.). Skat. arī spriedumu *Rampion* un *Godard* (C-429/05, EU:C:2007:575, 60.–65. punkts).

51 — Skat. spriedumu *Martín Martín* (C-227/08, EU:C:2009:792).

52 — Skat. spriedumus *Banco Español de Crédito* (C-618/10, EU:C:2012:349, 45.–57. punkts) un *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 46. punkts).

53 — Eiropas Parlamenta un Padomes 1999. gada 25. maija Direktīva par dažiem patēriņa preču pārdošanas aspektiem un saistītajām garantijām (OV L 171, 12. lpp.).

54 — Skat. iepriekš 35. zemsvītras piezīmi.

55 — Skat. Direktīvas 2008/48 preambulas 6., 7., 8. un 9. apsvērumu.

56 — GPL tiek definēta kā kredīta kopējās izmaksas, kas ir izteiktas ikgadējos procentos no šīs summas; skat. turklāt Direktīvas 2008/48 3. panta i) punktu.

57. No tā izriet, ka procesuālais tiesiskais regulējums, kas liedz valsts tiesai pārbaudīt, vai ir ievērota Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā noteiktā prasība, mazina šīs direktīvas sniegtās aizsardzības efektivitāti. Valsts tiesai ir jābūt iespējai veikt šo pārbaudi *ex officio* un, vajadzības gadījumā, saskaņā ar valsts tiesību aktiem noteikt sankcijas par prasību neievērošanu [57].

58. Tāpēc secinu, ka Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta d) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tā izpratnē valsts tiesai, kurā notiek tiesvedība maksātnespējas procesā, kas saistīts ar patēriņa kredītlīgumu, *ex officio* ir jāpārbauda, vai kreditors ir sniedzis parādniekam šajā noteikumā minēto informāciju, un jānosaka attiecīgas sankcijas saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ja šis pienākums nav izpildīts [58].

Ceturtais jautājums

59. Apstākļos, kad kredītlīgumā ir noteikta maksājamā kredīta summa, taču ir panākta vienošanās, ka aizdevēja prasījumi par komisijas maksu un pirmo atmaksas iemaksu tiks ieskaitīti šajā summā tā, ka šīs summas patiesībā nekad netiek samaksātas patērētājam, bet visu laiku paliek aizdevēja rīcībā: i) kas ir "kredīta kopsumma" Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta d) apakšpunkta izpratnē; ii) kas ir "kredīta izņemšanas summas" GPL aprēķināšanas formulā šīs direktīvas I pielikumā, un iii) vai šo summu iekļaušana ietekmē šo aprēķinu?

60. "Kredīta kopsummas" nozīme 3. panta 1. punktā ir definēta kā "[..] maksimālā kopsumma, kas pieejama saskaņā ar kredītlīgumu". Tomēr Direktīvas 2008/48 tekstā nav formulēts, vai šajā summā papildus aizdevuma summai, kuru patērētājs faktiski saņem, ir iekļautas izmaksas, piemēram, komisijas maksas un jebkuri sākotnējie procentu maksājumi, kurus aizdevējs ir paturējis un vispār nav samaksājis patērētājam, vai arī tā ir summa, kuru saņēmis patērētājs, bez šādām izmaksām [59].

61. Komisija, Čehijas Republika, Vācija un Polija ir vienisprātis, ka kredīta kopsumma ir pēdējā no minētajām. Šīs lietas dalībnieces arī piekrīt, ka, ja kredīta kopsumma tā vietā tiek definēta tā, lai pievienotu šīs izmaksas tai summai, kas faktiski samaksāta patērētājam, tā ietekmē rodas GPL, kas šķiet zemāka nekā tad, ja to aprēķinātu, pamatojoties tikai uz patērētājam samaksāto summu bez izmaksām. Ne Radlingeri, ne *FINWAY* nesniedza komentārus par šo jautājumu.

62. Man šķiet, ka izteiciena "[..] kopsumma, kas *pieejama* saskaņā ar kredītlīgumu" [60] vispiemērotākā nozīme ir "aizdevuma summa bez aizdevēja izmaksām", tas ir, summa, kas faktiski samaksāta patērētājam un tādējādi nodota patērētāja rīcībā, viņa lietošanai. Šī summa atbilst arī kredīta izņemšanas summai GPL aprēķināšanas formulā Direktīvas 2008/48 I pielikumā.

63. Šāda interpretācija ir saderīga arī ar Direktīvas 2008/48 struktūru, ciktāl 3. panta h) apakšpunktā ir formulēts, ka "kopējā summa, kas jāmaksā patērētājam, ir kopējā kredīta kopsumma un kredīta kopējās izmaksas patērētājam". Ja tiek uzskatīts, ka "kredīta kopsumma" ietver izmaksas, piemēram, procentu maksājumus un komisijas maksas, tad šīs pozīcijas tiktu skaitītas divreiz, nosakot patērētāja maksājamo kopējo summu, – vienreiz, nosakot "kredīta kopsummu", un vēlreiz, nosakot kredīta kopējās izmaksas patērētājam atbilstoši 3. panta g) apakšpunkta definīcijai. Tas padarītu šīs direktīvas struktūru neloģisku.

57 — Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai sankcijas ir efektīvas, samērīgas un preventīvas Direktīvas 2008/48 23. panta izpratnē. No iepriekš 16. punktā minētās informācijas šķiet, ka tas tā ir.

58 — Skat. spriedumu *Kušionová* (C-34/13, EU:C:2014:2189, 59. punkts un tajā minētā judikatūra).

59 — Komisija min piemēru 11. lappuses 12. zemsvītras piezīmē Komisijas dienestu darba dokumentā "Vadlīnijas par to, kā piemērot Direktīvu 2008/48/EK (Patēriņa kredīta direktīva) attiecībā uz izmaksām un maksas Gada procentu likmi" *SWD* (2012) 128, galīgā redakcija ("Komisijas vadlīnijas par Direktīvas 2008/48/EK piemērošanu"). Kreditors izsniedz EUR 5000, bet vienojas ar patērētāju, ka izmaksas EUR 100 apmērā tiek maksātas no kopsummas, nevis no citiem patērētāja līdzekļiem. Tādējādi patērētājs brīvi izmanto summu EUR 5000 – EUR 100 = EUR 4900. Komisija uzskata, ka pēdējā no minētajām summām ir Direktīvas 2008/48 3. panta 1. punktā noteiktā kredīta kopsumma.

60 — Mans izcēlums.

64. Izmaksām, kuras patērētājam var būt jāsamaksā saskaņā ar kredītlīgumu, var būt atšķirīgs raksturs, un tās kreditori var aprēķināt, izmantojot dažādas metodes un mainīgos lielumus [61]. Ja šie elementi tiktu ņemti vērā, aprēķinot GPL, varētu tikt apdraudēti Direktīvas 2008/48 mērķi nodrošināt pārredzamību un salīdzināmību attiecībā uz kredīta piedāvājumiem. Ja izmaksas netiek aprēķinātas, pamatojoties uz vienādiem noteikumiem, tad izmaksu iekļaušanas "kredīta kopsummā" rezultātā reāla salīdzināšana kļūst sarežģīta, ja ne neiespējama. Šādas izmaksas tādēļ būtu jāizslēdz no GPL aprēķina tā, lai, precīzi, nodrošinātu pārredzamību un salīdzināmību.

65. Visbeidzot ir jāuzsver, ka Direktīva 2008/48 ir pilnīgas saskaņošanas pasākums [62]. Tāpēc ir būtiski, ka "kredīta kopsumma" un kredīta izņemšanā iekļautās summas I pielikumā minētās formulas piemērošanas izpratnē tiek interpretētas vienādi visās dalībvalstīs.

66. Tādēļ uzskatu, ka "kredīta kopsumma" Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā attiecas uz summām, kas pieejamas patērētājam saskaņā ar kredītlīgumu 3. panta 1. punkta izpratnē, tas ir, summām, kuras aizdevējs faktiski samaksājis patērētājam un tādējādi nodevis patērētāja lietošanā, bez tām izmaksām, kuras maksājamas kreditoram. Kredīta izņemšana formulā GPL aprēķināšanas izpratnē šīs direktīvas I pielikumā ir vienāda ar kredīta kopsummu.

Trešais jautājums

67. Trešajā jautājumā iesniedzējtiesa vaicā, vai Direktīvas 93/13 un Direktīvas 2008/48 noteikumiem, ņemot vērā it īpaši to, ka pamatlieta attiecas uz "horizontālu" strīdu starp privātpersonām, ir tieša iedarbība.

68. Man šķiet, ka, strikti runājot, šis jautājums nav būtisks.

69. Abu direktīvu noteikumi ir transponēti valstu tiesību aktos. Nevienam lietas dalībniekam pamatlietā tādēļ nav jāatsaucas uz tiem tieši.

70. Tā kā pamatlietā strīds ir starp patērētāju un piegādātāju, tad neviens no lietas dalībniekiem nevar atsaukties uz Direktīvas 93/13 vai Direktīvas 2008/48 tiešo iedarbību. Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru valsts tiesai, kura izskata strīdu starp privātpersonām, piemērojot valsts tiesību normas, ir jāņem vērā valsts tiesību normu kopums un tās ir jāinterpretē, cik vien iespējams, piemērojamās direktīvas teksta un mērķa kontekstā, lai rastu risinājumu, kas atbilst šīs direktīvas mērķim [63].

Piektais un sestais jautājums

71. Piektajā jautājumā iesniedzējtiesa lūdz norādījumus par Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta nozīmi. Sestajā jautājumā tā vēlas noskaidrot, vai līgumsodi, kā, piemēram, šajā lietā izskatāmie, ir negodīgi šīs direktīvas izpratnē un, ja tā ir, vai valsts tiesām ir jāizslēdz visu vai tikai dažu šādu noteikumu piemērošana. Izskatīšu abus jautājumus kopā.

72. Saskaņā ar Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) apakšpunktu noteikumi, kuru mērķis vai sekas ir pieprasīt jebkuram patērētājam, kurš neizpilda savas saistības, maksāt neproporcionāli lielu kompensācijas summu, ir negodīgi šīs direktīvas izpratnē un tāpēc, ievērojot 6. panta 1. punktu, nav saistoši.

61 — Skat. Komisijas vadlīnijas par Direktīvas 2008/48/EK piemērošanu, 5. lpp.

62 — Skat. 9. apsvērumu.

63 — Skat., piemēram, ģenerāladvokāta P. *Mengoci* [*P. Mengozzi*] secinājumus lietā *Rampion* un *Godard* (C-429/05, EU:C:2007:199, 31.–33. punkts) un spriedumu *Faber* (C-497/13, EU:C:2015:357, 33. punkts).

73. Tiesa ir nospriedusi, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā un 4. panta 1. punktā ir noteikti vispārīgi kritēriji attiecībā uz to, vai līguma noteikumi ir negodīgi, ievērojot direktīvas darbības jomu. Ņemot vērā šo tiesību aktu kontekstu, valsts tiesām ir jānosaka, vai konkrētais noteikums ir negodīgs 3. panta 1. punkta izpratnē [64]. Šim vērtējumam būtiski kritēriji ietvers finanšu uzņēmuma stiprās puses salīdzinājumā ar patērētāja pozīcijām sarunās un to, vai soda klauzulas ir bijušas iepriekš formulēti standarta noteikumi, kas nav tikuši apspriesti ar Radlingeriem, tā ka Radlingeri nekādi nevarēja ietekmēt šos noteikumus [65].

74. Ir jāizvērtē visu šādu kredītlīguma noteikumu kumulatīvā iedarbība, jo tie tiek piemēroti, ja vien netiek veiksmīgi juridiski apstrīdēti (Tomēr patērētājs var nezināt, ka viņš var apstrīdēt šādus noteikumus, vai nevar to izdarīt izmaksu dēļ, vai arī viņam to neļauj valsts procesuālais tiesiskais regulējums).

75. Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkta otrajā daļā īpaši ir paredzēts, ka līgumi, kas noslēgti starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, turpina līgumslēdzējām pusēm būt saistoši "pie tādiem pašiem noteikumiem", ja šis līgums var pastāvēt "bez negodīgiem noteikumiem". Tāpēc "valsts tiesām ir vienīgi pienākums novērst negodīga līguma noteikuma piemērošanu, lai patērētājam tas nebūtu saistošs, bet tām nav tiesību koriģēt šādu noteikumu saturu" [66]. No tā izriet, ka gadījumā, ja sodu noteikumi ir negodīgi Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē, tad valsts tiesām būtu jāizslēdz *visi* šādi noteikumi, nevis tikai daži no tiem.

76. Ņemot vērā sabiedrības interešu būtību un nozīmi, kas ir patērētājiem garantētās aizsardzības pamatā saskaņā ar Direktīvu 93/13, dalībvalstīm ir jāparedz piemēroti un efektīvi līdzekļi, "lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos" (7. panta 1. punkts). Ja valsts tiesas varētu pārskatīt šādos līgumos ietvertu negodīgu noteikumu saturu, tas varētu (paradoksāli) apdraudēt 7. panta ilgtermiņa mērķa sasniegšanu, "jo tādējādi tiktu mazināta preventīvā iedarbība, ko attiecībā uz profesionāļiem rada vienkārša un tieša šādu negodīgu noteikumu nepiemērošana patērētājam" [67].

77. Ja valsts tiesa ir konstatējusi, ka sodu noteikumi ir negodīgi Direktīvas 93/13 pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē, vai ir jāapsver visu šādu noteikumu kumulatīvā ietekme līgumā, nevis jāierobežo vērtējums ar tiem noteikumiem, par kuriem aizdevējs uzstāj, ka tie ir jāizpilda, vai jāignorē tie noteikumi, kas atzīti par spēkā neesošiem saskaņā ar valsts tiesību aktiem?

78. Manuprāt, ir jāņem vērā sodu noteikumu kumulatīvā iedarbība.

79. Pirmkārt, šī nostāja atbilst Direktīvas 93/13 mērķiem, kas ietver negodīgu nosacījumu iekļaušanas prakses patērētāju līgumos izskaušanu un nodrošināšanu, ka patērētāji tiek aizsargāti pret ļaunprātīgu izmantošanu, ko veic pārdevēji vai piegādātāji, kuri izmanto spēcīgākās pozīcijas darījuma noslēgšanā salīdzinājumā ar patērētāju [68]. Otrkārt, ar Direktīvas 93/13 7. panta 1. punktu ir saderīgi, ka šādi noteikumi nav jāpiemēro pilnībā, lai pārdevējus vai piegādātājus un, it īpaši, kreditorus politiski un ekonomiski jutīgajā patēriņa kredītu jomā atturētu no šāda rakstura noteikumu iekļaušanas kredītlīgumos. It īpaši tas attiecas uz gadījumiem, kad šādas klauzulas ir ietvertas standarta noteikumos, kas nav apspriesti.

64 — Skat. spriedumu *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, 55. punkts un tajā minētā judikatūra).

65 — Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts, skat. turklāt rīkojumu *Pohotovosť* (C-76/10, EU:C:2010:685, 57.–59. punkts).

66 — Skat. spriedumu *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, 56. un 57. punkts un tajos minētā judikatūra).

67 — Skat. spriedumu *Asbeek Brusse* un *de Man Garabito* (C-488/11, EU:C:2013:341, 58. punkts).

68 — Skat. 3. panta 1. punktu un 6. panta 1. punktu, skat. arī Direktīvas 93/13 preambulas ceturto un devīto apsvērumu.

80. Tādēļ secinu, ka Direktīvas 93/13 3. un 4. panta un pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē iesniedzējtiesai ir jāapsver, vai visu soda noteikumu kumulatīvā iedarbība patēriņa kredītlīgumā prasa patērētājam maksāt neproporcionāli lielu kompensācijas summu pat tad, ja aizdevējs neuzstāj, lai visi šādi noteikumi tiktu izpildīti pilnībā, vai ja saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem atsevišķi soda noteikumi tiek uzskatīti par spēkā neesošiem. Ja tiek konstatēts, ka šādi noteikumi ir negodīgi, tad šādu noteikumu piemērošana patērētājiem pilnībā ir jāizslēdz.

Secinājumi

81. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Krajský soud v Praze* (Prāgas apgabaltiesa) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

— Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīva 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos ir jāinterpretē tādējādi, ka tādā valsts procesuālajā tiesiskajā regulējumā kā pamatlietā ir aizliegts: i) neļaut maksātnespējas tiesai, lemjot par pieteikumu ar lūgumu, pēc savas iniciatīvas pārbaudīt to izpildāmo nenodrošināto prasījumu pamatotību, apmēru vai klasificēšanu, kas izriet no patēriņa kredītlīguma; ii) neļaut šādai tiesai pēc savas iniciatīvas pārbaudīt nodrošinātā prasījuma pamatotību, un iii) patērētājam, kurš ir parādnieks, padarīt neiespējamu un/vai pārmērīgi grūtu izpildāmā nenodrošinātā prasījuma apstrīdēšanu, ja šādi prasījumi rodas no patēriņa kredītlīguma, kaut arī maksātnespējas tiesai ir pieejami šim uzdevumam nepieciešamie tiesiskie un faktiskie elementi.

— Eiropas Parlamenta un Padomes 2008. gada 23. aprīļa Direktīvas 2008/48/EK par patēriņa kredītlīgumiem un ar ko atceļ Direktīvu 87/102/EEK 10. panta 2. punkta d) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka valsts tiesai, kurā notiek tiesvedība par maksātnespējas procesu, kas saistīts ar patēriņa kredītlīgumu, *ex officio* ir jāpārbauda, vai kreditors ir sniedzis parādniekam šajā noteikumā minēto informāciju, un, ja minētais pienākums nav izpildīts, jānosaka attiecīgas sankcijas saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

— "Kredīta kopsumma" Direktīvas 2008/48 10. panta 2. punkta d) apakšpunktā ir jāsaprot kā atsauce uz summām, kas patērētājam bijušas pieejamas saskaņā ar kredītlīgumu 3. panta 1. punkta izpratnē, tas ir, summām, ko aizdevējs faktiski samaksājis patērētājam un tādējādi nodevis patērētāja rīcībā lietošanai bez jebkādām izmaksām, kuras pienākas kreditoram. Kredīta izņemšana gada procentu likmes aprēķināšanas formulā šīs direktīvas I pielikumā ir vienāda ar kredīta kopsummu.

— Iesniedzējtiesai ir jānosaka, vai soda noteikumu kumulatīvā iedarbība kredītlīgumā pieprasa patērētājam maksāt neproporcionāli lielu kompensācijas summu Direktīvas 93/13 3. un 4. panta un pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta izpratnē pat tad, ja aizdevējs neuzstāj, ka visi šādi noteikumi ir jāizpilda pilnībā, vai ja saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem atsevišķi soda noteikumi tiek uzskatīti par spēkā neesošiem. Ja tiek konstatēts, ka šādi noteikumi ir negodīgi, tad šādu noteikumu piemērošana patērētājiem pilnībā ir jāizslēdz.